

Polhemsskolan
Kaserngatan 67
800 06 Gävle

2010-07-01
1 (6)
Dnr: 40-2010:30

Gävle kommun
801 84 Gävle

Kvalitetsgranskning av Polhemsskolan i Gävle kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat om undervisningen i samhällskunskap på två av skolans yrkesförberedande program är ändamålsenlig och ger eleverna möjlighet att nå målen.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i Samhällskunskap A på Byggprogrammet och det specialutformade Industriprogrammet i hög utsträckning utgår från varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande. Undervisningen knyter även an till elevens studieinriktning i hög utsträckning. Vidare arbetar skolan föredömligt med att säkerställa en likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper. Skolan behöver genomföra insatser inom följande områden för att ge eleverna ökade möjligheter att uppnå målen.

Områden som måste åtgärdas:

- Rektorn måste säkerställa att elever som riskerar att inte nå kursens mål ges det stöd de har rätt till. I samband med detta ska åtgärdsprogram upprättas (8 kap. 1-1a §§ gymnasieförordningen).

Områden som bör förbättras:

- Rektorn behöver genomföra insatser så att planeringen av undervisningen i högre utsträckning utgår från ämnets mål att sträva mot.
- Rektorn behöver genomföra insatser så att undervisningen i högre utsträckning utgår från de olika programmens program mål.

En uppföljning av detta beslut kommer att ske genom att Polhemsskolan inom tre månader efter beslutsdatum, dvs. senast den 1 oktober 2010, inkommer till Skolinspektionen, avdelningen i Stockholm, med en redovisning av de åtgärder som vidtagits.

Skolinspektionens granskning av undervisningen i samhällskunskap i Polhemsskolan i Gävle kommun

Bakgrund

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i samhällskunskap på yrkesförberedande program under perioden 1 april 2010 till 29 oktober 2010. Skolinspektionen ska granska ett antal gymnasieskolors yrkesförberedande program avseende undervisningen i kärnämnet samhällskunskap. Detta är angeläget eftersom elever på yrkesförberedande program generellt sett har lägre måluppfyllelse än elever på studieförberedande program i ämnet. Granskningen kommer att inriktas på skolors förmåga att anpassa undervisningen så att alla elever får förutsättningar att nå maximala resultat och minst godkänt. Syftet är att måluppfyllelsen i samhällskunskap på yrkesförberedande program ska öka.

Kvalitetsgranskningens huvudfrågeställning är **om undervisningen i samhällskunskap på yrkesförberedande program är ändamålsenlig och ger eleverna möjlighet att nå målen**. Med ändamålsenlig undervisning avses här en undervisning som utgår från målen att sträva mot för ämnet samhällskunskap och programmålen. För att vara ändamålsenlig måste undervisningen anpassas efter varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande. En ändamålsenlig undervisning ställer även krav på skolornas arbete för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betygsättning. Därför kommer kvalitetsgranskningen även att beröra detta område. I bilaga till detta beslut återfinns en lista över samtliga bedömningspunkter som omfattas av granskningen. Övergripande information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

I granskningen ingår 40 gymnasieskolor. Varje skola får efter granskningen ett beslut. Dessutom kommer Skolinspektionen redovisa övergripande iakttagelser och slutsatser i en kvalitetsgranskningsrapport i slutet av året. Denna övergripande rapport kommer att publiceras på Skolinspektionens webbplats samt skickas till samtliga skolor som ingått i granskningen.

Polhemsskolan i Gävle kommun ingår i granskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Skolan besöktes den 10-12 maj 2010. I skolan granskades Byggprogrammet (BP) och det specialutformade Industriprogrammet (TPS). Beslutsunderlaget utgörs av dokument från skolan samt av den information som samlats in genom intervjuer med elever, lärare och rektorn samt genom observationer av lektioner i Samhällskunskap A på aktuella program. Ansvariga för kvalitetsgranskningen i Polhemsskolan är utredarna Tomasz Czarnik och Joakim Norberg.

Beskrivning av skolan

Polhemsskolan är Gävles största gymnasieskola med ca 2100 elever och 241 anställda. Skolan har elva nationella program och skolans profil har sin tyngdpunkt i tekniska och yrkestekniska utbildningar. Skolan har också ett specialutformat Industriprogram. Skolans ledning utgörs av en rektor och fem biträdande rektorer. De biträdande rektorerna är ansvariga för några program vardera.

Motivering till beslutet***Utgår undervisningen från ämnets mål att sträva mot***

I Skolverkets föreskrifter om kursplaner och betygskriterier för kurser i ämnet samhällskunskap i gymnasieskolan finns mål att sträva mot för ämnet. I ämnet samhällskunskap ska skolan i sin undervisning bland annat sträva efter att eleven omfattar och praktiserar demokratins värdegrund och förstår hur olika perspektiv och ideologier ger olika sätt att uppfatta samhället. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla sin förmåga att formulera frågor, argumentera och uttrycka ståndpunkter samt att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att använda olika metoder vid arbetet med samhällsfrågor och att övas i ett alltmer vetenskapligt förhållningssätt.

Av Skolverkets programhäften för de granskade programmen framgår att mål att sträva mot är utformade så att de ska visa vilka kunskaper som skolan ska sträva efter att alla elever utvecklar. Dessa mål sätter inte någon gräns för elevernas utveckling. Målen att sträva mot ska vara utgångspunkt för lärarnas planering tillsammans med eleverna.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Utifrån genomförda lektionsbesök och intervjuer, framförallt med lärarna, finner Skolinspektionen att undervisningen utgår från målen att uppnå och betygskriterierna. Målen att sträva mot används sparsamt vid planeringen. Trots detta visar intervjuer med framförallt lärare och elever samt lektionsbesök att undervisningen behandlar målen att sträva mot i viss utsträckning. Undervisningen ger exempelvis möjligheter för eleven att omfatta och praktisera demokratins värdegrund, samt förstå hur olika perspektiv och ideologier ger olika sätt att uppfatta samhället. Eleverna ges även möjlighet att utveckla sin förmåga att formulera frågor, argumentera och uttrycka ståndpunkter samt utveckla den egna förmågan att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen. Vidare ger undervisningen möjlighet för eleven att utveckla sin förmåga att använda olika metoder vid arbetet med samhällsfrågor och övas i ett alltmer vetenskapligt sätt.

Intervjuer med elever, liksom lektionsbesök, visar att eleverna till stor del är förtrogna med ovanstående mål att sträva mot. Eleverna berättar att de kan argumentera för sin ideologiska ståndpunkt och känner sig trygga i sin politiska identitet, vilket de uppger är ett resultat av undervisningen i samhällkunskap. Vidare upplever eleverna att de kan praktisera ett vetenskapligt förhållningsätt i skolan, men även utanför skolans ra-

mar när de exempelvis läser en dagstidning. Skolinspektionen bedömer dock att undervisningen kan förbättras ytterligare om lärarna medvetet och aktivt planerar utifrån målen att sträva mot.

Utgår undervisningen från programmålen

Av förordningen om särskilda program mål för gymnasieskolans nationella program anges de särskilda program mål som gäller utöver de gemensamma kunskaps mål som anges i läroplanen.

Enligt Skolverkets programhäften för de granskade programmen signalerar program målet att det finns en särskild tanke med programmet och att denna grundläggande tanke ska märkas i programmets samtliga kurser. Eleverna ska uppfatta sin utbildning som en helhet. För att programmet ska fungera som en helhet behöver lärarna samarbeta över ämnesgränserna. Kärnämnen och karaktärsämnen ska sträva åt samma håll. Det gäller att tänka programinriktat snarare än ämnesinriktat, för att få undervisningen att kännas mer meningsfull för eleven. Det är viktigt att kärnämnesläraren varierar sina kurser med målet för varje enskilt program för ögonen. Viktigt är att skolan ger de organisatoriska förutsättningarna för olika slag av samverkan mellan kärnämnes- och karaktärsämneslärare.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Granskningen visar att undervisningen i högre utsträckning bör utgå från program målen samt att rektorena behöver ta ett större ansvar för att det kommer till stånd samverkan mellan lärare i olika kurser. Av intervjuer med lärarna och eleverna framkommer att målen att uppnå och betygskriterierna är utgångspunkt vid lärarnas planering av undervisningen. Program målen används dock sparsamt. Det är Skolinspektionens bedömning att en medveten planering av undervisningen utifrån program målen skulle bidra till att göra undervisningen meningsfull för eleverna.

Intervjuer med lärare och elever, men framförallt lektionsbesök, visar att lärarna i hög utsträckning knyter an till elevernas studieinriktning. Vid flera tillfällen under lektionerna berördes kunskapsområden där lärarna anknöt till elevernas studieinriktning. Intervjuer med eleverna visar också enhälligt att samhällskunskapsundervisningen relateras till deras framtida yrke.

Polhemsskolan har en tydlig och väl fungerande organisatorisk struktur. En del av denna struktur är skolans ämneslag och programlag. Samhällskunskapsundervisningen sker i samma byggnad som karaktärsämnena vilket innebär goda förutsättningar för samverkan mellan kärn- och karaktärsämneslärarna. Rektorena tar i dagsläget ett ansvar för att samverkan kommer till stånd mellan lärare. Av intervjuer med rektorena och lärarna framkommer att samverkan kan förbättras och i nuläget mest sker på samhällskunskapslärares initiativ. Rektorn bör därför ta ett större ansvar för att samverkan kommer till stånd.

Utgår undervisningen från varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande

Enligt läroplanen ska undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Varje elev ska få stimulans att växa med uppgifterna och möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar. Skolan ska stärka elevernas tro på sig själva och ge dem framtidstro. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och aktivt delta i samhällslivet. Elevernas möjligheter att utöva inflytande på undervisningen och att ta ansvar för sina studieresultat förutsätter att skolan klargör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har. Lärarna måste därför fortlöpande informera varje elev om hennes eller hans utvecklingsbehov och framgångar i studierna.

Av Skolverkets författningskommentarer för likvärdig bedömning och betygssättning framkommer att grunderna för betygssättningen ska redovisas för eleverna och vara förenliga med målen i kursplanen och betygskriterierna för kursen. Betygssystemet förutsätter att läraren grundar sin bedömning på varierade bedömningsformer, både muntliga och skriftliga bevis på kunskap och vid flera bedömningstillfällen.

Gymnasieförordningen anger att rektorn ansvarar för att genomföra en utredning om det finns signaler om att en elev kan vara i behov av särskilda stödåtgärder. Om utredningen visar att eleven är i behov av stödåtgärder för att kunna nå målen ska ett sådant stöd ges. Rektorn ska då se till att det upprättas åtgärdsprogram.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

I intervjuer med lärarna och eleverna framkommer att lärarna har god kännedom om elevernas olika lärostilar och ambitioner avseende studierna samt varje elevs behov av stöd och stimulans. Utifrån denna kunskap anpassas arbetssätt och arbetsformer. Samtliga intervjuade lärare beskriver att de efter önskemål från eleverna styr undervisningen relativt mycket. Genom att vid kursstart presentera samhällskunskapsämnet och kursplanen för eleverna och ta reda på elevernas förväntningar på kursen försöker lärarna få eleverna delaktiga i planeringen av kursen. Kontinuerliga avstämningar med eleverna under kursens gång är också ett sätt för lärarna att ta reda på elevernas intresse för och syn på undervisningen i Samhällskunskap A. Enligt eleverna går lärarna igenom betygskriterierna kontinuerligt och eleverna får tydlig information om vad som bedöms. I intervjuer med lärare framkommer att eleverna inte enbart bedöms utifrån förberedda examinationer utan kontinuerligt och på olika sätt har möjligheter att visa sina kunskaper och färdigheter, muntligt liksom skriftligt.

Av granskningen framgår att skolans arbete för att ge stöd behöver åtgärdas. I skolan finns en så kallad studiestuga dit eleverna kan gå för att få stöd. Studiestugan fokuserar på stöd i ämnena engelska, matematik och svenska, men erbjuder även stöd i andra ämnen såsom samhällskunskap. Upplägget bygger dock på att eleverna själva tar ansvar för att utnyttja denna resurs. Intervjuade lärare framhåller att stödet fungerar bra

för de elever som väljer att gå dit. Problemet är att det finns elever som väljer att inte gå dit.

Åtgärdsprogram på Polhemsskolan utarbetas inte alltid för de elever som är i behov av särskilt stöd i kursen samhällskunskap A.

Sammantaget behöver rektorn se till att elever som riskerar att inte nå målen i kursen Samhällskunskap A ges adekvat stöd, samt att åtgärdsprogram upprättas för samtliga av dessa elever.

Arbetar skolan för att säkerställa en likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper

I Skolverkets allmänna råd om det lokala arbetet med tillämpningen av nationella mål och betygskriterier framhålls vikten av att det förs diskussioner om de lokala tolkningarna av kursplaner och betygskriterier mellan lärare i olika program, årskurser och skolor, både för att inspirera och lära av varandra och för att skapa likvärdiga förutsättningar för undervisningen och bedömningen av elever i skolan och i olika skolor. Rektor ansvarar för att sådana diskussioner kommer till stånd.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Det sker ett kontinuerligt och föredömligt arbete gällande likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper. Ämneslagen och programlagen träffas regelbundet och lärarna ges möjligheter att diskutera bedömningsfrågor. Vidare samarbetar Polhemsskolan med två andra skolor i kommunen för att uppnå en likvärdig bedömning mellan skolorna. Lärarna tar också ett stort ansvar och driver denna fråga aktivt, vilket kommer till uttryck i olika texter som Skolinspektionen tagit del av.

I ärendets slutliga handläggning har utredaren Joakim Norberg samt undervisningsrådet Christina Aro Östgren och Eleonor Duvander deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Luca Nesi
Enhetschef

Tomasz Czarnik
Föredragande

Bilaga: Bedömningspunkter

Kvalitetsgranskning samhällskunskap i gymnasieskolan

Frågeområden och bedömningspunkter

1. Utgår undervisningen från ämnets mål att sträva mot

- 1.1. Lärarna använder målen att sträva mot som underlag vid planeringen av undervisningen
- 1.2. Undervisningen ger möjlighet för eleven att omfatta och praktisera demokratins värdegrund och att förstå hur olika perspektiv och ideologier ger olika sätt att uppfatta samhället
- 1.3. Undervisningen ger möjlighet för eleven att utveckla sin förmåga att formulera frågor, argumentera och uttrycka ståndpunkter samt utveckla den egna förmågan att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen
- 1.4. Undervisningen ger möjlighet för eleven att utveckla sin förmåga att använda olika metoder vid arbetet med samhällsfrågor och att övas i ett alltmer vetenskapligt förhållningssätt

2. Utgår undervisningen från programmålen

- 2.1. Lärarna använder programmålen som underlag vid planeringen av undervisningen
- 2.2. Lärarna i samhällskunskap samverkar med karaktärsämneslärare i utformningen av kursen
- 2.3. Rektorn tar ansvar för att det kommer till stånd samverkan mellan lärare i olika kurser så att eleverna får ett sammanhang i sina studier
- 2.4. Undervisningen ger eleven förmåga att diskutera och ta ställning till etiska frågor och förhållningssätt som rör yrkesutövningen
- 2.5. Undervisningen ger eleven kunskaper om faktorer som påverkar hälsa och säkerhet och har kännedom om hur arbetsmiljöfrågor hanteras inom berörda verksamheter samt kan verka för en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö
- 2.6. Undervisningen ger eleven kännedom om de bestämmelser och internationella överenskommelser som gäller för området
- 2.7. Undervisningen knyter an till elevens studieinriktning

Bedömningspunkter

2010-02-17

Dnr 40-2010:30

2 (2)

3. Utgår undervisningen från varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande

- 3.1. Lärarna har insikt om elevernas skilda kunskapsnivåer och sätt att lära och utgår från detta i planeringen av undervisningen
- 3.2. Lärarna organiserar arbetet så att eleverna utvecklas efter sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga
- 3.3. Lärarna stimulerar, handleder och stödjer eleverna och ger särskilt stöd till elever med svårigheter
- 3.4. Rektorn ser till att de elever som befaras inte kommer att nå kunskapsmålen får stödundervisning
- 3.5. Rektorn ser till att åtgärdsprogram utarbetas om eleven behöver särskilt stöd
- 3.6. Lärarna ger eleverna förutsättningar att utöva inflytande genom att kontinuerligt konkretisera och förklara program mål, kursmål och betygskriterier för eleverna
- 3.7. Lärarna redovisar för eleverna på vilka grunder betygssättningen sker
- 3.8. Lärarna gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper
- 3.9. Lärarna planerar och utvärderar undervisningen tillsammans med eleverna
- 3.10. Lärarna låter eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer

4. Arbetar skolan för att säkerställa en likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper

- 4.1. Lärarna som undervisar i samhällskunskap A gör en gemensam tolkning av kursplanens mål och betygskriterier
- 4.2. Rektorn ser till att lärarna ges möjlighet att arbeta med bedömningsfrågor